

Taflen waith: Ffoaduriaid Iddewig fel gweision domestig

TASG 1

a) Darllenwch y wybodaeth isod am ffoaduriaid Iddewig a oedd yn gweithio fel gweision domestig yn y DU yn y 1930au.

Un llwybr i ffoaduriaid ddod i mewn i'r DU yn y cyfnod rhwng y ddau ryfel byd oedd cael fisa fel gwas domestig (neu ddomestig). Er bod llywodraeth Prydain yn gyndyn iawn i dderbyn ffoaduriaid mewn unrhyw nifer, roedd y prinder canfyddedig o weithwyr domestig yn eu gorfodi i wneud eithriad. Cyrhaeddodd tua 20,000 o fenywod o'r Almaen, Awstria a Tsiecoslofacia Brydain ar fisas domestig cyn dechrau'r rhyfel yn 1939.

Derbyniwyd rhai i weithio mewn cartrefi preifat fel ceidwaid tŷ, cymdeithion, morwynion plant neu athrawesau cartref, ond derbyniwyd y mwyafrif helaeth ar gyfer gwaith domestig sylfaenol – glanhau a choginio. Roedd yna hefyd nifer fach o ddynion Iddewig a dderbyniwyd fel bwtleriaid neu arddwyr. Nid oedd y ffoaduriaid hyn yn cael newid swyddi heb ganiatâd y Swyddfa Gartref, er bod y rhan fwyaf yn gadael gwasanaeth domestig yn gyflym os oeddent yn dod o hyd i ddewis arall.

Nid oedd llawer o ffoaduriaid yn barod ar gyfer bywyd fel gweithwyr domestig. Roedd ffoaduriaid Iddewig dosbarth canol yn fwy tebygol o gyflogi gweision eu hunain nag o fod wedi gweithio fel domestig yn eu gwledydd cartref. Roedd cyflogwyr yn aml yn trin y ffoaduriaid â dirmyg, ac roedd rhai menywod hyd yn oed yn cael eu gorfodi i weithio o dan feistres gyda safbwyntiau ffasgaid a gwrthsemitaidd. Nid yw'n syndod bod llawer o ffoaduriaid yn casáu eu hamser mewn gwasanaeth domestig.

“Os yw'n ormod i chi, fe'ch anfonaf yn ôl at Hitler” – un feistres pan gwynodd ffoadur iddi am orfod sgwrio lloriau a glanhau o 8am tan 11pm gyda dim ond hanner awr o egwyl.¹

Pan ddechreuodd y rhyfel ym mis Medi 1939, codwyd yr amod ar ganiatâd y Swyddfa Gartref i newid swyddi, ond cafodd hyn ei leddfu gan y bygythiad o gael eu caethiwo. Roedd ffoaduriaid yn aml yn colli eu swyddi os oedd eu man gwaith yn dod o fewn 'ardal warchoddedig', neu oherwydd bod eu cyflogwyr yn syml yn gwrthod cyflogi 'estron-elynion' yn eu cartrefi eu hunain. Cafodd bron i hanner eu diswyddo ar ddechrau'r rhyfel.

Beth oedd ardal warchoddedig?

Roedd 'ardaloedd gwarchoddedig' yn siroedd arfordirol ym Mhrydain, lle, pe bai'r Natsiaid yn goresgyn, y gallai ysbïwr achosi'r niwed mwyaf. Roedd 'estron-elynion' wedi'u gwahardd rhag byw

¹ Mario Cacciottolo, *Nazi persecution saw Jews flee abroad as servants* (2012) <<https://www.bbc.co.uk/news/uk-16942741>> [cyrchwyd 23 Mehefin 2022].

yn yr ardaloedd hyn na mynd i mewn iddynt heb ganiatâd. O fis Mai 1940, ehangodd yr ardaloedd gwarchoddedig o siroedd arfordirol i gynnwys lleoliadau mewndirol.^{2,3,4}

Ffynonellau:

Buresova, Jana, *Refugees in Domestic Service in Britain* (2020)

<<https://www.ajrefugeevoices.org.uk/post/refugees-in-domestic-service-in-britain>> [cyrchwyd 23 Mehefin 2022]

Cacciottolo, Mario, *Nazi persecution saw Jews flee abroad as servants* (2012)

<<https://www.bbc.co.uk/news/uk-16942741>> [cyrchwyd 23 Mehefin 2022]

Craig-Norton, Jennifer, *The untold stories of the Jewish women who became domestic servants in Britain to escape the Nazis* (2019)

<<https://www.thebritishacademy.ac.uk/blog/untold-stories-jewish-women-domestic-servants-britain-escape-nazis/>> [cyrchwyd 23 Mehefin 2022]

b) Gan weithio mewn parau, atebwch y cwestiynau canlynol:

1. Pam ddaeth cymaint o ffoaduriaid yn weision domestig?
2. Pam y gallai bywyd fel gwas domestig fod wedi bod yn anodd i ffoadur Iddewig?
3. Pam roedd gweision domestig yn cael eu trin yn wael yn aml?

² Hansard, *Aliens (Protected Areas)*, HC Deb 02 Mai 1940 cyf 360 cc927-8W <<https://api.parliament.uk/historic-hansard/written-answers/1940/may/02/aliens-protected-areas>> [cyrchwyd 27 Mehefin 2022].

³ Hansard, *Protected Areas (Aliens)*, HC Deb 19 Medi 1940 cyf 365 c208W <<https://api.parliament.uk/historic-hansard/written-answers/1940/sep/19/protected-areas-aliens>> [cyrchwyd 27 Mehefin 2022].

⁴ Simon Parkin, "'I remember the feeling of insult': when Britain imprisoned its wartime refugees", *Guardian*, 1 Chwefror 2022 <<https://www.theguardian.com/world/2022/feb/01/when-britain-imprisoned-refugees-second-world-internment-camps>> [cyrchwyd 27 Mehefin 2022].

TASG 2

Fanny a Bertl Höchstetter yn fuan ar ôl eu diswyddo o wasanaeth sifil yr Almaen yn 1933. Mae eu hystumiau'n dangos eu barn am Hitler.

Delwedd: Casgliad y Werin Cymru:
<https://www.peoplescollection.wales/items/1889361>

© Ernie Hunter

Gwesty'r Hand, Llangollen, 1925.

Delwedd: Casgliad y Werin Cymru:
<https://www.peoplescollection.wales/items/39877>.

© Amgueddfa Llangollen.

a) Darllenwch fywgraffiad Fanny a Bertl Höchstetter ac yna gwrandewch ar y clip o [Ernie Hunter yn siarad am amser ei fam fel morwyn ddomestig](#).

Roedd **Fanny a Bertl Höchstetter** yn chwiorydd oedd yn gweithio fel gweision sifil yn yr Almaen. Ym 1933, cafodd y ddwy eu diswyddo oherwydd eu treftadaeth Iddewig.

Ffoesant i Brydain ar fisas gwasanaeth domestig (Bertl yn 1938 a Fanny yn 1939) a buont yn gweithio i ddechrau yn y Wirral, ger Lerpwl. Nid oedd gan Fanny unrhyw brofiad o wasanaeth domestig, er bod ei hewythr wedi ysgrifennu geirada disglair ar ei chyfer yn amlygu (ar gam) ei sgiliau glanhau a gwaith tŷ.

Unwaith y dechreuodd y rhyfel, cawsant orchymyn i symud i Langollen. Gweithiodd Bertl fel gwniadwraig tra cafodd Fanny swydd fel morwyn ystafell yng Ngwesty'r Hand. Ni wnaeth fwynhau ei hamser mewn gwasanaeth domestig. Yng Nghymru, cyfarfu â'i chyd-ffoadur Anton Hundsorfer, a phriododd y pâr yn gyflym. Gadawon nhw Gymru am Fanceinion ym 1945, ac yn ddiweddarach sefydlodd Fanny fusnes DIY, tra sefydlodd Anton ei gwmni gwaith saer ei hun.

b) Gan weithio mewn paru, atebwch y cwestiynau canlynol:

1. Sut cafodd Fanny Höchstetter ei thrin? Rhestrwch dair enghraifft.
2. Sut ydych chi'n meddwl roedd hi'n teimlo?
3. Pam roedd yn rhaid iddi adael Lerpwl?

TASG 3

Roedd ffoaduriaid a oedd yn chwilio am waith fel gweithwyr domestig yn aml yn talu am hysbysebion yn y papur newydd lleol. Roedd angen i'r hysbysebion hyn fod yn fyr, ond yn dal i allu rhoi digon o wybodaeth i ddarpar gyflogwr.

a) Darllenwch yr enghreifftiau o hysbysebion o 1939:

- YN EISIAU, swydd fel Cymorth Mam ar gyfer Ffoadur diwylliedig sy'n siarad Saesneg, 27 oed; geirda rhagorol. – Blwch M 8197, Mail & Echo, Caerdydd.⁵
- CYDYMAITH-Cymorth. – Ffoadur o'r Almaen, eisoes yng Nghaerdydd. Angen Swydd; yn dda gyda phlant. – H 4892, Mail & Echo, Caerdydd.⁶
- MAM a'i Merch, ffoaduriaid o Awstria. Angen Swydd gyda theulu da, gyda'i gilydd neu ar wahân; profiadol mewn dyletswyddau cartref, gofalu am blant, neu fel cydymaith; geirda rhagorol. – Blwch 3910, Western Mail, Port Talbot.⁷
- -Ffoadur syn siarad Saesneg, 24, yn ceisio swydd fel Morwyn; hoff o blant. — R. Wajcman , 87, Albany-road, Caerdydd.⁸

b) Ysgrifennwch hysbyseb ar eich cyfer chi neu aelod o'ch teulu. Dylai'r hysbyseb gynnwys pa swydd maen nhw'n chwilio amdano, pa sgiliau sydd ganddynt, a chyfeiriad dychwelyd. Dylai fod yn llai na 30 gair.

⁵ 'Mothers' Helps and Nurses: Wanted [...]', yn *Western Mail* , 7 Tachwedd 1939, t. 2, col. 1
<<https://search.findmypast.co.uk/bna/viewarticle?id=bl%2f0000104%2f19391107%2f042&stringtohighlight=efined%20refugee>> [cyrchwyd 28 Mehefin 2022].

⁶ 'Housekeepers, Companions and Lady Helps: Companion-Help. – German Refugee [...]', yn y *Western Mail* , 29 Mai 1939, t. 2, col. 2
<<https://search.findmypast.co.uk/bna/viewarticle?id=bl%2f0000104%2f19390529%2f058&stringtohighlight=erman%20refugee>> [cyrchwyd 28 Mehefin 2022].

⁷ 'Housekeepers, Companions and Lady Helps: Mother and Daughter, Austrian refugees [...]', yn *Western Mail* , 28 Hydref 1939, t. 2, col. 5
<<https://search.findmypast.co.uk/bna/viewarticle?id=bl%2f0000104%2f19391028%2f053&stringtohighlight=austrian%20refugees>> [cyrchwyd 28 Mehefin 2022].

⁸ 'House & Parlourmaids: English-Speaking Refugee [...]', yn *Western Mail* , 13 Tachwedd 1939, t. 1 , col. 1
<<https://search.findmypast.co.uk/bna/viewarticle?id=bl%2f0000104%2f19391113%2f007&stringtohighlight=wajcman>> [cyrchwyd 28 Mehefin 2022].

.....

.....

.....

.....